

Så styrs EU

Det här är offlineversionen av *Så styrs EU*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7812>

SHUTTERSTOCK

När Sverige gick med i **Europeiska unionen** 1995 innebar det en stor förändring för Sveriges statsskick. Tidigare hade vi haft tre politiska nivåer: kommuner, landsting och regioner samt den statliga nivån med riksdag och regering. Nu tillkom EU-politiken som en fjärde nivå.

Ord och begrepp

Ordlista: Så styrs EU

Statsskick är olika sätt att styra ett land.

Europaparlamentet är namnet på EU:s folkvalda församling.

Fördrag är en skriftlig överenskommelse mellan två eller flera länder som representanter för länderna har undertecknat.

Subsidiaritetsprincipen innebär inom EU att beslut ska fattas på så låg nivå som möjligt.

Talman kallas den som är ordförande i ett parlament.

Minister kallas den som är medlem av ett lands regering.

EU:s grunder

Arbetet inom EU sker genom nära samarbete med de 28 medlemsstaternas regeringar och nationella parlament. Det är **regeringen** som ser till att EU-besluten blir genomförda i Sverige på rätt sätt. Regeringen håller dessutom **riksdagen** informerad om nya EU-lagar (direktiv och förordningar) och andra viktiga EU-beslut.

Viktiga begrepp

Ett **mellanstatligt samarbete** är ett samarbete där två eller flera länder tillsammans försöker lösa vissa uppgifter. Detta sker genom att ländernas regeringar, eller representanter för ländernas regeringar, samtalar och beslutar om frågor man har kommit överens om i förhand. I ett mellanstatligt samarbete gäller att alla måste godkänna ett beslut för att det ska gälla.

Ett **överstatligt samarbete** innebär att ett antal länder överlämnar en del av sin rätt att bestämma till en internationell organisation. En överstatlig organisation kan fatta ett beslut som gäller för alla medlemsländer även om alla inte är överens eller närvarande när beslutet fattas.

EU har inslag av såväl mellanstatligt som överstatligt samarbete. Man kan både tala om ett överstatligt *folkets EU* och ett mellanstatligt *ländernas EU*.

Europaparlamentet är en överstatlig institution och Ministerrådet är en mellanstatlig institution. EU:s "regering" – kommissionen – är både mellanstatlig och överstatlig. Dess ledamöter utses av medlemsländerna och dess lagförslag påverkar medlemsländernas lagstiftning.

Frågan om hur stor grad av överstatlighet som ska präglade EU är en ständig källa till diskussioner mellan medlemsländer och olika politiska partier i Europa.

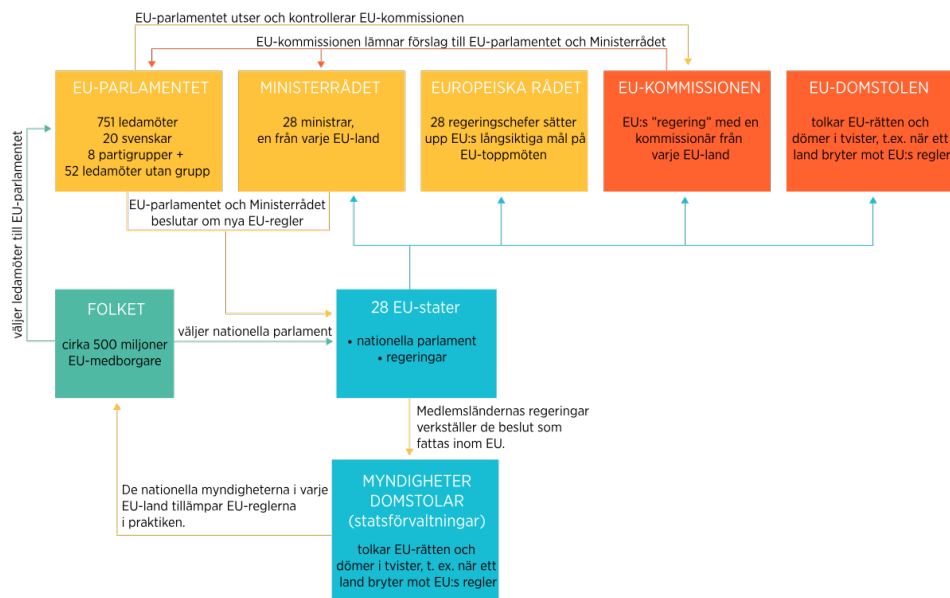
Fördragen – EU:s grundlagar

Grunden för EU-samarbetet anges i EU-fördragen, överenskommelser som fungerar som "grundlagar" inom unionen. Varje nytt medlemsland måste godkänna EU-fördragen, och ansluta sig till de regler som gäller. Det finns dock vissa möjligheter att förhandla fram undantag från EU-reglerna. Det senaste fördraget är det så kallade **Lissabonfördraget**, som började gälla 1 december 2009.

Inriktningen på EU-samarbetet styrs av ett antal principer. *Företrädesprincipen* innebär att EU:s gemensamma regler alltid gäller före lagarna som stiftats av medlemsstaternas parlament. Å andra sidan ska EU enligt subsidiaritetsprincipen bara fatta överstatliga beslut när det är helt nödvändigt. Man brukar säga att besluten ska fattas på så låg nivå som möjligt.

EU:s institutioner

För att förstå hur EU fungerar måste vi veta vilka institutioner som bygger upp unionen. Dessa institutioner lägger tillsammans en grund för den balans mellan överstatligt och mellanstatligt samarbete som är unikt för Europeiska unionen.

■ EU:s institutioner

NE

Folkets och ländernas union

Europaparlamentet är folkvalt

Europaparlamentet är det enda EU-organ som tillsätts genom direkta demokratiska val. **Europaparlamentsval** hålls vart femte år.

Europaparlamentet har 751 ledamöter. Medlemsstaterna har olika många platser i parlamentet beroende på folkmängd. Ingen stat har fler än 96 eller färre än sex ledamöter. Sverige har 20 Europaparlamentariker.

Europaparlamentet beslutar tillsammans med Ministerrådet i de flesta beslut som tas i EU. EU:s budget godkänns gemensamt av Europaparlamentet och Ministerrådet. Parlamentet godkänner EU-kommissionens sammansättning och kontrollerar kommissionärernas arbete.

EU-parlamentet finns i Strasbourg i Frankrike. Där samlas hela parlamentet ungefär en vecka i månaden för debatter och omröstningar. Övrig tid arbetar ledamöterna i Bryssel.

BOTOND HORVATH/SHUTTERSTOCK

■ Europaparlamentets huvudbyggnad ligger i den franska staden Strasbourg.

Europaparlamentet

- består av 751 folkvalda ledamöter, varav 20 har valts i Sverige väljs i allmänna val av invånarna i respektive EU-land
- beslutar om EU-lagar och EU:s budget tillsammans med Ministerrådet
- leds av en talman (sedan 2019 den italienske socialdemokraten **David Sassoli**).
- kontrollerar EU-kommissionen och Ministerrådet
- har verksamhet i Strasbourg och Bryssel.

EU-kommissionen föreslår nya lagar

Europeiska kommissionen, eller EU-kommissionen, består av 27 kommissionärer, en från varje medlemsland förutom Storbritannien som planerar att lämna EU. Kommissionärerna väljs på fem år. De ska arbeta för EU:s bästa och inte för sina hemländer.

Det är EU-kommissionen som tar fram förslag till nya EU-lagar. Kommissionen övervakar också att EU:s beslut genomförs och att länderna följer den gemensamma lagstiftningen.

Om ett medlemsland bryter mot EU:s lagstiftning, som kallas EU-rätten, kan kommissionen dra landet inför **EU-domstolen**.

EUROPEAN UNION/PHILIPPE BUISSIN/FLICKR(CC BY-NC-ND 2.0)

■ Ylva Johansson är den svenska EU-kommissionären. Hon ansvarar för migrations- och inrikesfrågor.

EU-kommissionen

- föreslår nya EU-lagar.
- kontrollerar att länderna följer EU-lagarna.
- består av 27 kommissionärer, en från varje medlemsland förutom Storbritannien
- företräder hela EU, inte enskilda EU-länder.
- leds av ordföranden **Ursula von der Leyen**
- utses vart femte år.

Ministerrådet samlar olika ministrar

Europeiska unionens råds (Ministerrådets) viktigaste uppgift är att fatta beslut om nya EU-lagar. På de flesta områden tas beslut gemensamt med Europaparlamentet.

Ministerrådet består av en minister från varje land. Om det gäller jordbruksfrågor så träffas ländernas jordbruksministrar. Gäller det transportfrågor så träffas kommunikationsministrarna. Ministrarna representerar sina medlemsländer när de träffas för förhandlingar.

Ordförande på Ministerrådets möten är det land som har ordförandeskapet. Ordförandeskapet gäller sex månader och roterar mellan länderna.

Varje minister har ett visst antal röster i förhållande till landets folkmängd. Sverige har tio röster, de största länderna Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Spanien och Italien har 29 röster vardera. Malta som är det minsta landet har tre röster.

Ministerrådet

- stiftar EU:s lagar tillsammans med Europaparlamentet
- består av ministrar från medlemsländernas regeringar.
- Vilka ministrar som träffas beror på vilka frågor som ska förhandlas.
- Ministerrådet håller oftast möten i Bryssel, ibland i Luxemburg.
- Regeringen stämmer inför mötena av frågorna med riksdagen.

Europeiska rådet pekar ut framtiden

Europeiska rådet består av medlemsländernas stats- och regeringschefer. I rådet ingår även Europeiska rådets ordförande, Europeiska kommissionens ordförande samt unionens höge representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik.

Europeiska rådet sammanträder vanligen fyra gånger per år. Det deltar inte i några beslut, men har avgörande inflytande på utvecklingen av EU. Det är rådet som fastställer riktlinjer för det framtida samarbetet.

ALEXANDROS MICHAILDIS/SHUTTERSTOCK

■ Ordförande för Europeiska rådet är sedan 2019 belgaren Charles Michel. Europeiska rådets ordförande kallas ibland för EU:s president. Detta är felaktigt, eftersom EU inte har någon president, men det är rådets ordförande som företräder EU i officiella sammanhang som statsbesök.

Europeiska rådet

- bestämmer den övergripande inriktningen på EU:s politik
- består av de 28 EU-ländernas stats- och regeringschefer
- har toppmöten i Bryssel fyra gånger per år
- har ingen lagstiftande funktion
- leds av ordförande **Charles Michel**.

Andra EU-institutioner

EU-domstolen arbetar med att tolka EU:s lagar och bestämmer hur de ska tillämpas.

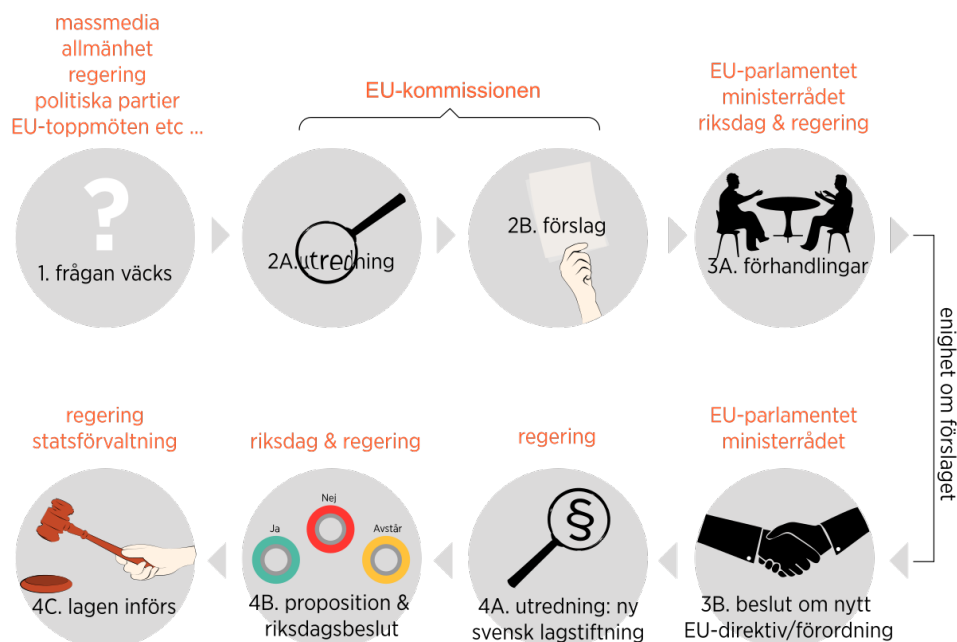
Europeiska centralbanken (ECB) sköter penningpolitiken för de länder som infört **euron**.

Revisionsrätten granskar EU:s inkomster och utgifter och alla personer och organisationer som hanterar EU-medel.

Från förslag till lag

När EU ska ta fram nya regler på ett visst område så diskuteras frågan både på EU-nivån och i de 28 medlemsländernas regeringar och nationella parlament. Lite förenklat fungerar det så här:

1. Ministerrådet och Europaparlamentet förhandlar och ändrar i förslaget tills de når fram till ett gemensamt beslut. De svenska ministrar som deltar i Ministerrådet ser till att regeringen och riksdagen hålls underrättade om ärendets gång.
2. EU-kommissionen utreder frågan i samråd med myndigheter, företag, politiker och medborgare från de 28 medlemsländerna och lägger därefter fram ett förslag.
3. När beslutet är fattat är det regeringen i varje medlemsland som ska se till att reglerna genomförs.

JENS KLEVJE/NATIONALENCYKLOPEDIN

■ Ett ärendes väg från förslag till lag i EU.

Medborgarinitiativ

Frågan om hur medborgarna i EU:s medlemsländer ska kunna påverka EU-politiken har debatterats länge. Sedan 2012 finns möjligheten till *medborgarinitiativ*. Detta innebär att namnunderskrifter från en miljon medborgare över 18 år i minst sju länder ska kunna få EU-kommissionen att lägga fram ett lagförslag.

Europeiska ombudsmannen

Som medborgare ska du kunna klaga på missförhållanden i EU. Därför utser Europaparlamentet en ombudsman. **Europeiska ombudsmannen** utreder medborgarnas klagomål och rapporterar om missförhållanden till parlamentet och till den EU-institution som klagomålen rör.

EUROPEAN UNION

■ Sedan 2013 är Emily O'Reilly från Irland Europeiska ombudsmannen. Ämbetet har sitt säte i Strasbourg.

Sammanfattning

Så styrs EU

- EU har inslag av både mellanstatligt samarbete och överstatligt samarbete.
- När Sverige gick med i EU innebar det att vi fick lämna över en del makt till unionen.
- Grunden för EU-samarbetet anges i EU-fördragen, överenskommelser som fungerar som "grundlagar" inom unionen.
- Europaparlamentet är det enda EU-organ som tillsätts genom direkta demokratiska val, som hålls vart femte år.
- EU-kommissionen har 27 ledamöter, en från varje land förutom Storbritannien. EU-kommissionen tar fram förslag till nya EU-lagar.
- I Europeiska unionens råd (Ministerrådet) sammanträder ministrar från medlemsländerna.
- Besluten om nya lagar fattas oftast gemensamt av Ministerrådet och Europaparlamentet.
- Förslag på nya regler diskuteras både på EU-nivå och i medlemsländernas regeringar och nationella parlament.
- Europeiska rådet består av medlemsländernas stats- och regeringschefer och deltar inte i några beslut.
- Europeiska ombudsmannen utreder medborgarnas klagomål och rapporterar om missförhållanden.

Det här är offlineversionen av *Så styrs EU*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7812>